

Сергій Параниця

Університет Державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки

Володимир Бабич

Університет Державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИДІВ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

© Параниця С., Бабич В., 2017

Розглянуто актуальні питання, що стосуються адміністративно-правового регулювання обігу зброї, проаналізовано чинні та запропоновані до розгляду нормативно-правові акти, що стосуються цього питання.

Ключові слова: зброя; обіг зброї; класифікація зброї; права громадян на захист.

Сергей Параница, Владимир Бабич

ОСОБЕННОСТИ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ КЛАССИФИКАЦИИ ВИДОВ ОГНЕСТРЕЛЬНОГО ОРУЖИЯ

Рассмотрены актуальные вопросы, которые касаются административно-правового регулирования оборота оружия, проанализированы существующие и предложенные к рассмотрению нормативно-правовые акты, которые регулируют этот вопрос.

Ключевые слова: оружие; оборот оружия; классификация оружия; право граждан на защиту.

Sergii Paranytsya

University of the State fiscal service of Ukraine
Department of Administrative Law and Process and Customs Safety
Ph. D., Assoc. Prof.

Volodymyr Babich

University of the State fiscal service of Ukraine
Department of Administrative Law and Process and Customs Safety
Ph. D., Assoc. Prof.

THE SPECIAL FEATHERS OF ADMINISTRATIVE LEGAL CLASSIFICATION OF THE KINDS OF FIREARMS

The article deals with the problems of administrative legal regulation of firearms circulation, and the analyze of effective and proposed legal acts to the matter is also realized.

Key words: firearms; weapon circulation; firearms classification; citizens right to safeguard.

Постановка проблеми. Становлення української держави з ринковою економікою, перетворення всього соціального організму вимагає створення нової або кардинального оновлення сучасної правової системи. Ця обставина спричиняє певні ускладнення щодо правового регулювання багатьох суспільних процесів у державі, зокрема і питань класифікації вогнепальної зброї.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі аспекти проблематики обігу зброї були предметом дослідження таких вітчизняних вчених: М. Федорова (право громадян на зброю), О. Фролова та А. Корнієць (правові підстави), О. Каплунова та Л. Чистоклетова (тактика застосування зброї міліцією), К. Гориславського та В. Конопльова (право на самозахист), П. Біленчук, А. Кофанов, О. Ф. Сулява, Я. Кондратьєв, О. М. Піджаренко (правові основи обігу зброї).

Метою статті є визначення особливостей видів вогнепальної зброї на основі аналізу чинних нормативно-правових актів, що регулюють питання обігу зброї, та законопроектів різних авторів, а саме адміністративно-правової класифікації.

Виклад основного матеріалу. Всю сучасну зброю класифікують за різними критеріями. Класифікація зброї – це розподіл зброї залежно від призначення за видами, ступенями автоматизації, а також залежно від принципу використання енергії порохових газів для приведення в дію автоматики (за класами, групами і типами). Так, відповідно до тактико-технічних характеристик, призначення і способу виготовлення, вся зброя поділяється на різні види.

За призначенням для використання відповідними суб'єктами, а також за основними параметрами й характеристиками зброя поділяється на: бойову; службово-штатну; цивільну, яку класифікують так: а) мисливська; б) спортивна; в) самооборони; музейна, антикварна (історична).

За видом: вогнепальна; холодна; газова; пневматична.

За способом виготовлення: промислова; кустарна; несанкціонована.

Зазначена класифікація є загальною і, своєю чергою, може поділятися на дрібніші види, типи, системи, моделі, зразки зброї [1, с. 36].

З конструктивного погляду зброя може бути як простим предметом, з обмеженою кількістю нерухомих деталей, так і складним пристроєм, що передбачає наявність значної кількості деталей, частина яких змінює своє положення та взаєморозташування під час використання за цільовим призначенням, перенесення, зберігання тощо.

Необхідно враховувати єдино можливе тлумачення ураження як деструктивного порушення, спрямованого на завдання максимальної шкоди, руйнування аж до знищення, до припинення фізичного існування. При цьому, за винятком частини вибухових пристроїв, пошкодження іншої, неживої цілі має допоміжний характер під час ураження живої сили.

Нагадаємо, що сьогодні на території України питання класифікації зброї регулюється Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 р. № 622, яким затверджено відповідну інструкцію [2].

На нашу думку, цей нормативно-правовий акт давно не відповідає реаліям сучасності. І тим більше дивує поведінка народних депутатів, які ще й досі не ухвалили жодного з тих законопроектів, які подано на розгляд.

Почнемо з розгляду понять та термінів щодо видів зброї, закріплених у нині чинній інструкції МВС. Зокрема, вона визначає такі види вогнепальної зброї: бойову нарізну військових зразків зброю або виготовлену за спеціальним замовленням, охолощену, нейтралізовану, несучасну, спортивну, мисливську вогнепальну зброю, бойові припаси до зброї, основні частини зброї, пристрої та патрони до них, що належать підприємствам, установам, організаціям, суб'єктам господарювання та громадянам [2].

До основних видів зброї належать: а) вогнепальна зброя – це зброя, у якій заряд (куля, шріт тощо) приводяться до руху миттєвим вивільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої

вибухової суміші); б) спортивна вогнепальна зброя, до якої належать спортивні пістолети, револьвери, гвинтівки, що передбачені для використання зі спортивною метою, а також гладкоствольні рушниці; в) мисливська вогнепальна зброя – це мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці з отворами “парадокс” з нарізами 100–140 мм з початку і в кінці ствола, мисливські рушниці з отворами “сюпра”, комбіновані рушниці, що мають разом з гладкими нарізні стволи, а також мисливські дрібнокаліберні гвинтівки. Довжина стволів гладкоствольних рушниць має бути не менш ніж 450 мм, а загальна довжина зброї – не менш ніж 800 мм; г) пневматична зброя, до якої належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру більше ніж 4,5 мм зі швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких заряд приводиться до руху за рахунок стиснутих газів; д) холодна зброя – пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження цілі шляхом мускульної сили людини або механічного пристрою (може бути холодним, ручним і холодним металевим).

Зауважимо, що у більшості країн, які зіткнулись з питанням правового регулювання обігу зброї та її класифікації давно вирішили це питання, прийнявши відповідні акти на рівні як закону, так і прямих посилянь у Конституції. Найвідомішим лідером у цьому плані є США. Зокрема, друга поправка до Конституції США гарантує право громадян на зберігання та носіння зброї. Особливо цікавим є той факт, що ця поправка діє ще з 15 грудня 1791 року [3].

Звичайно, доволі цікава класифікація вогнепальної зброї у США. Відповідно до “National Firearms Act”, існує класифікація, видів вогнепальної зброї, яка передбачає розрізнення як за узагальнювальними ознаками (наприклад, секція 5) гвинтівки з коротким стволом (довжина ствола менше ніж 16 дюймів, тобто 40,64 см), так і за конкретними одиницями вогнепальної зброї (наприклад, секція 2), що конкретно визначає такі одиниці вогнепальної зброї, як АК-47 чи STG-44 [4].

Відповідно до National Firearms Act термін “вогнепальна зброя” означає:

А) будь-яку зброю (зокрема стартовий пістолет), яка може бути, або вже призначена, або швидко може бути пристосована (перероблена) для викидання снаряду вибухом;

Б) рама або складова частина переліченої зброї;

В) пристрій для безшумної безполум’яної стрільби;

Г) будь-який пристрій, що може уражати ціль за допомогою металевого заряду, який приводиться в дію вибухом [5].

На нашу думку, ця класифікація дещо переобтяжує смислове значення терміна “вогнепальна зброя”, адже у вітчизняній правовій практиці, наприклад, ПББС не є вогнепальною зброєю, і навіть більше, для його придбання не потрібен спеціальний дозвіл чи реєстрація, те саме стосується і стартових пістолетів, для придбання яких не потрібно спеціального дозволу.

В. А. Ручкин, перераховуючи види зброї, які входять до системи індивідуального озброєння, визначає газові та електрошокувальні пристрої саме як зброю [6, с. 8].

Деякі автори, класифікуючи певні види зброї, зараховують до неї несмертельну зброю. Наприклад, гладкоствольна вогнестрільна зброя спеціального призначення (ГВЗСП) [7, с. 101; 8, с. 12].

Також окремі науковці, стверджуючи про належність газових, травматичних, світлозвукових виробів до зброї самооборони, фактично визнають наявність такого поняття, як “несмертельна зброя” [9, с. 12].

Тобто цей підхід дещо відрізняється від загальноприйнятої на пострадянській території класифікації, передусім на основі тактико-технічних параметрів зброї.

Звертаючи увагу на таке різноманіття, ми ставимо за мету визначити саме класифікацію видів вогнепальної зброї, яка є оптимальною для наших умов.

На сайті Верховної Ради України розміщено два законопроекти щодо зброї: про вогнепальну зброю цивільного призначення, у якому виділено лише вогнепальну зброю цивільного призначення [10], та про цивільну зброю і боеприпаси, у якому класифікація здійснюється за такими видами: за призначенням, принципом приведення в дію, характеристиками каналу ствола, розміром, принципом подавання боеприпасів під час стрільби, конструкцією магазину, кількістю боеприпасів, які вміщуються у зброї, кількістю стволів, типом застосовуваних боеприпасів [11].

Аналізуючи періодичну наукову літературу, що є у вільному доступі, доцільно навести приклад закону, що діє у Німеччині. Відповідно до сформульованого в законі визначення, до вогнепальної зброї належать пристрої, які призначені для оборони, спорту, ігор, полювання, з яких можна робити постріли. Законодавець також зазначає, що переносні пристрої, призначені для стрільби з використанням боєприпасів, прирівнюються до вогнепальної зброї [12].

Проаналізувавши всі викладені вище нормативно-правові акти та погляди окремих науковців на досліджувану проблематику, ми дійшли таких висновків.

Класифікація видів вогнепальної зброї повинна бути чітко визначена у законі, причому, на наш погляд, доцільно використовувати узагальнені технічні характеристики, а не конкретні типи зброї, як, скажімо, це зроблено у США.

Адміністративно-правова класифікація видів вогнепальної зброї повинна охоплювати всю ту вогнепальну зброю, яка перебуває в обігу, й не обмежуватись лише такими критеріями як, наприклад, мисливська чи зброя самозахисту.

Закон повинен чітко прописувати, на основі яких показників вогнепальну зброю зараховують до того чи іншого виду, причому ці показники повинні бути легкодоступними для розуміння та такими, що можуть перевірити власники вогнепальної зброї самостійно без залучення вузькопрофільних фахівців чи експертів-криміналістів.

Установлюючи класифікацію у законодавчому вигляді, необхідно обов'язково вказати, що зброя, яка законно набута та зареєстрована до набрання чинності законом, залишається власністю хазяїна зброї, навіть якщо за новою класифікацією така зброя може належати лише, наприклад, працівникам правоохоронних органів. Отже, ще раз необхідно продублювати положення, закріплене в статті 22 Конституції, про недопустимість звуження змісту та обсягу чинних прав і свобод під час прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів.

Адміністративно-правова класифікація видів вогнепальної зброї повинна бути доволі ємкою і водночас лаконічною. Тому, на нашу думку, логічно взяти за основу класифікацію, запропоновану у вже згаданому вище Проекті Закону про цивільну зброю і боєприпаси № 1135-1 від 10.12.2014 р.

Висновки. Однак для уникнення плутанини та непорозумінь, на нашу думку, викласти цю класифікацію необхідно у такому вигляді: 1) зброя, що дозволена до використання у цивільному обігу; 2) зброя, що заборонена до використання у цивільному обігу. Після цього у кожному із цих видів необхідно описати детальніше, за якими саме критеріями зброя зараховуватиметься до тієї чи іншої підкатегорії. Причому ця класифікація повинна бути чіткою і без можливості неоднозначного тлумачення. Так, наприклад, одним із критеріїв класифікації є довжина ствола вогнепальної зброї, однак більшість авторів законопроектів не вказує, чи має на увазі довжину ствола з ДТК, чи без такого, що, своєю чергою, уможливорює неоднозначне тлумачення цього показника.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Романов О. Зброя: законодавчий аспект / О. Романов // *Юридичний журнал*. – К., 2005. – № 2 (32). – С. 32–38.
2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 р. № 622 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>].
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://photos.state.gov/libraries/adana/30145/publications-other-lang/RUSSIAN.pdf>].
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<https://www.atf.gov/firearms/firearms-guide-identification-firearms-within-purview-national-firearms-act>].
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<https://www.atf.gov/firearms/firearms-guides-importation-verification-firearms-national-firearms-act-definitions-any>].
6. Ручкин В. А. Оружие и следы его применения. Криминалистическое учение / В. А. Ручкин. – М.: Юрлитинформ, 2003. – 352 с.
7. Біленчук П. Д. Балістика: криміналістичне

вогнестрільне зброєзнавство: [підручник для вузів] / П. Д. Біленчук, А. В. Кофанов, О. Ф. Сулява. – К.: Міжнародна агенція “BeeZone”, 2003. – 384 с. 8. Кофанов А. В. Криміналістичне дослідження вогнепальної зброї: монографія / А. В. Кофанов. – К.: КИИ, 2005. – 192 с. 9. Беляков А. Л. Оружиеведение: Часть 3. Судебная баллистика: [учебное пособие] / А. Л. Беляков, А. Н. Матюшенков, Т. В. Попова. – Челябинск: Челябинский юридический институт МВД России, 2004. – 200 с. 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52560]. 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809]. 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://intkonf.org/indyukova-vv-kyurn-kofanov-av-zakon-ob-oruzhii-v-germanii/>].

REFERENCES

1. Romanov O. *Zbroya: zakonodavchyj aspekt* [Weapon: Legislative Aspect]. Legal Journal. Kyiv, 2005, Vol. 2 (32), 32–38 pp.
2. *Pro zatverdzhennya Instrukciyi pro poryadok vy`gotovlennya, pry`dbannya, zberigannya, obliku, perevezennya ta vy`kory`stannya vognepal`noyi, pnevmaty`chnoyi, xolodnoyi i oxoloshhenoyi zbroyi, pry`stroyiv vitchy`znyanogo vy`robny`cztva dlya vidstrilu patroniv, sporyadzheny`x gumovy`my` chy` analogichny`my` za svoymy` vlasty`vostyamy` metal`ny`my` snaryadamy` nesmertel`noyi diyi, ta patroniv do ny`x, a takozh boyepry`pasiv do zbroyi, osnovny`x chasty`n zbroyi ta vy`buxovy`x materialiv* [On approval of the Instruction on the procedure for the manufacture, acquisition, storage, recording, transportation and use of firearms, pneumatic, cold and cooled weapons, domestic production devices for shooting ammunition equipped with rubber or similar in their properties non-lethal metal shells, and ammunition for them, and Also ammunition for weapons, major parts of weapons and explosives]. Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine on August 21, 1998. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.
3. Available at: <http://photos.state.gov/libraries/adana/30145/publications-other-lang/RUSSIAN.pdf>.
4. Available at: <https://www.atf.gov/firearms/firearms-guide-identification-firearms-within-purview-national-firearms-act>.
5. Available at: <https://www.atf.gov/firearms/firearms-guides-importation-verification-firearms-national-firearms-act-definitions-any>.
6. Ruchkin V. A. *Oruzhie i sledy ego primenenija. Kriminalisticheskoe uchenie* [Weapons and traces of its application. Forensic teaching]. Moscow, Yurlitin form Publ., 2003, 352 p.
7. Bilenchuk P. D. *Balisty`ka: kry`minalisty`chne vognestril`ne zbrojeznnavstvo* [Ballistics: Forensic Firearms Science]. Kiev, International Agency “BeeZone” Publ., 2003, 384 p.
8. Kofanov A. V. *Kry`minalisty`chne doslidzhennya vognepal`noyi zbroyi* (Forensic investigation of firearms). Kiev, КИИ Publ, 2005, 192 p.
9. Beljakov A. L. *Oruzhievedenie: Chast` 3. Sudebnaja balistik* [Weapon Information: Part 3. Judicial Ballistics]. Chelyabinsk: Chelyabinsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Russia, 2004, 200 p.
10. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52560.
11. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809.
12. Available at: <http://intkonf.org/indyukova-vv-kyurn-kofanov-av-zakon-ob-oruzhii-v-germanii/>.

Дата надходження: 14.06.2017 р.